

Remiss - Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet

Inledning

Region Skånes tolkverksamhet ansvarar för vardagstolkning till personer som har hörselnedsättning, dövblindhet eller som är döva. TolkserVICEN utförs till största delen av anställda tolkar. Dessa kompletteras vid behov med tolkar från avtalade, privata tolkföretag. Omkring 12 000 tolkbeställningar för vardagstolkning inkommer årligen till Region Skåne.

Region Skåne utför inte tolkuppdrag där det finns annan betalningsansvarig, dessa utförs av privata tolkutförare. Denna fördelning är etablerad sedan många år, vilket innebär att det finns ett flertal privata tolkföretag på marknaden i Skåne.

Region Skåne välkomnar utredningens förslag till handlingsplan som syftar till att tydliggöra ansvarsfördelning samt stärka tolkanvändares möjlighet att få tolk. Region Skåne uppskattar att den även innefattar förslag på hur tolktjänsten ska kunna utvecklas över tid genom uppdrag till myndighet för nationell samordningsfunktion. Region Skåne har sedan länge efterfrågat tydliggörande av vad vardagstolkning är. Region Skånes tolkverksamhet stöter frekvent på ärenden som kräver ställningstagande till ansvarsfrågan. Det har saknats stöd, vilket har inneburit att tolkcentralerna i de olika regionerna har behövt sköta detta själva i ett nationellt nätverk.

Dagens uppdelning på flera ansvariga, och i vissa fall brist på ansvarig, innebär att den enskilde tolkanvändaren belastas med att själv behöva samordna och kontrollera. Vidare finns bristande kunskaper hos myndigheter och arbetsgivare om vem som ansvarar för tolktjänst till personer som har hörselnedsättning, dövblindhet eller som är döva. I vissa situationer saknas dessutom ansvar för tolktjänst, exempelvis utbildning för vuxna.

De frågor och problem som utredningen tar upp är välkända för Region Skåne och har funnits i alltför många år, vilket inte minst framgår av att samma frågor och problem har behandlats i tidigare tolktjänstutredningar.

Region Skåne ser positivt på många av förslagen, men reagerar på att det finns brister och otydligheter i ett flertal av förslagen. Region Skåne upplever att det är svårt att lämna välgrundade synpunkter, då det inte går att överblicka konsekvenser och finansiering fullt ut.

Region Skåne har lagt tyngdpunkt på att yttra sig över de delar som kan komma att påverka regionens tolkverksamhet.

Förslag om en ny lag och allmänt om lagen 7.2

Utredningens förslag: En ny lag om tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet ska ersätta nuvarande reglering i hälso- och sjukvårdslagen om tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade. Lagen kommer i likhet med hälso- och sjukvårdslagen att vara en skyldighetslag. I och med detta kommer tolktjänsten inte längre juridiskt höra samman med hälso- och sjukvården. Den nya lagen innebär både förtydliganden och ändringar i sak. Den nya lagen innebär att hänvisningar i annan lag och förordning till bestämmelsen om tolktjänst för vardagstolkning i hälso- och sjukvårdslagen ska tas bort. Motsvarande hänvisningar till den nya lagen ska inte införas.

Region Skåne delar uppfattning om att tolktjänst inte är hälso- och sjukvård, men saknar tydlig förklaring till varför ny lag behövs. Vad går att göra enligt ny lagstiftning som inte går att göra enligt nuvarande? Region Skåne vill framhålla att om ny lagstiftning ska införas krävs en mycket noggrann utredning av samtliga konsekvenser innan ändringen genomförs.

Tolktjänst för vardagstolkning 7.4

Utredningen förslag: I den nya lagen ska det framgå att regionen ska erbjuda tolktjänst för vardagstolkning för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som är bosatta i regionen.

Det ska även framgå att regionen får erbjuda tolktjänst för vardagstolkning för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som omfattas av en annan regions ansvar för tolktjänst, om regionerna kommer överens om det.

I den nya lagen ska begreppet vardagstolkning inskränkas till att inte längre omfatta tolktjänst i arbetslivet.

Utredningens bedömning: Begreppet vardagstolkning omfattar inte besök hos myndigheter där myndigheten enligt 13 § förvaltningslagen ska använda tolk.

Region Skåne ser positivt på att renodla vardagstolkning genom att lyfta bort ansvaret för arbetslivstolkning. Dock anser vi inte att det frigör resurser i Reg-

ion Skånes tolkverksamhet till att utföra mer tolkning vid fritidsaktiviteter och i föreningssammanhang. Detta beror på att tolktjänst i arbetslivet vanligen behövs på dagtid under vardagar, medan tolktjänst till fritidsaktiviteter och föreningsverksamhet vanligen behövs på vardagskvällar och helger. Obekvämt arbetstid kräver mer tolkresurser än dagtid. Vidare har Region Skåne på det senaste decenniet inte utfört och därmed inte haft bemanning för sådan arbetslivstolkning som ligger utanför nuvarande vardagstolkningsbegrepp.

Region Skåne ser positivt på att regionen ska få erbjuda tolktjänst för vardagstolkning för tolkanvändare som omfattas av en annan regions ansvar för tolktjänst om regionerna kommer överens om det. När tolkanvändare reser utanför regionen tillämpas redan denna praxis mellan regionernas tolkcentraler och det är ett resurseffektivt och miljövänligt sätt att utföra tolkservice.

Region Skåne önskar att utredningen förtydligar om tolkanvändare från annan region ska prioriteras på samma sätt som tolkanvändare bosatta i regionen. Utredningen presenterar ingen lösning på detta, snarare ser Region Skåne risk för försämringar för tolkanvändare som behöver tolk i annan region, till exempel för sjukvård. Region Skåne anser att frågan är mycket viktig då det inom flera regioner bedrivs nationella uppdrag. Exempelvis nationell högspecialiserad vård som cochlea implantat på barn eller riksgymnasiet för döva och hörselskadade i Örebro.

Delaktighet vid utformning och genomförande av tolktjänst 7.4.1

Utredningens förslag: I den nya lagen ska det finnas en bestämmelse som anger att tolktjänst för vardagstolkning så långt som möjligt ska utformas och genomföras i samråd med den enskilde.

Region Skåne delar utredningens syn på vikten av tolkanvändares delaktighet vid utformning och genomförande av tolktjänst. Region Skånes tolkverksamhet strävar efter att uppfylla detta så långt som möjligt redan idag och arbetar med ständig utveckling för att förbättra samarbetet med den enskilde.

Viss ledsagning ska ingå i tolktjänst för personer med dövblindhet 7.4.2

Utredningens förslag: I den nya lagen ska det anges att viss ledsagning som behövs i anslutning till tolktillfället ingår i regionens ansvar för tolktjänst för vardagstolkning för personer med dövblindhet.

Utredningens bedömning: Med ledsagning avses kvalificerat stöd vid orientering, förflyttning och samtidig syntolkning och tolkning av vad som sägs.

Region Skånes uppskattar att utredningen beskriver vad som ska ingå för att räknas som dövblindtolkning. Vidare att utredningen gör en avgränsning av delmomentet ledsagning till att det ska vara i anslutning till tolkuppdraget. Dock löser beskrivningen inte de gråzoner som uppstår när ansvar för ledsagning är uppdelat på region och kommun. Region Skånes hållningssätt är att ledsagning

enbart ingår på den plats där tolkuppdraget utförs och anser att detta bör förtydligas i utredningens beskrivning.

Region Skåne vill poängtera att problemen för den enskilde kvarstår då det i utredningens förslag saknas ett helhetsperspektiv gällande andra situationer som inte omfattas av utredningens texter. Så länge ansvaret är uppdelat mellan olika huvudmän kommer den enskilde att uppleva brister.

Prioriteringar får göras utifrån nytta och behov 7.4.3

Utredningens förslag: I den nya lagen ska det finnas en bestämmelse om att regionen får ge företräde till den som har störst nytta och behov av tolktjänst för vardagstolkning.

Region Skåne instämmer i att det behöver finnas en prioriteringsordning. Prioriteringsordningen bör vara nationellt framtagen, transparent och förankrad hos användare och utförare av tolkservice.

Samordning av övrig tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet 7.5

Utredningens förslag: Av den nya lagen ska framgå att regionen har ansvar för att vid behov hjälpa döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som är bosatta i regionen att få sina övriga behov av tolktjänst tillgodosedda genom att samråda med den aktör som bekostar tolkning. Det ska även framgå att regionen, efter överenskommelse med den aktör som bekostar tolkning, får erbjuda sådan tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Region Skåne ser positivt på att det ska finnas en samordnande funktion dit tolkanvändare kan vända sig för råd och samordning.

Region Skåne avvisar dock förslaget så som det har lagts fram, om ett utökat samordningsansvar för regionerna gällande tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Skälen till detta är bland annat:

- framlagt förslag inte löser dagens samordningsproblem. Tvärtom föreligger det risk för att förslaget försämrar delar av regionernas tolkverksamhet så som den bedrivs idag, till exempel gällande tolkanvändares rörlighet över regiongränser.
- svårighet att rekrytera tolkar till Region Skånes tolkverksamhet gör att det skulle vara mycket svårt att sluta överenskommelser med arbetsgivare och andra myndigheter om att även åta sig ett ansvar för deras tolktjänst.
- ett utökat åtagande för Region Skåne gällande arbetslivstolkning och ärendelaterad myndighetstolkning skulle kunna ha en negativ påverkan på privata tolkföretag som idag har slutit avtal med arbetsgivare och myndighet om tolktjänst.

Region Skåne anser att utredningen behöver förtydliga förslaget för att kunna ta ställning till det och ge ett fullgott svar. Utredningen behöver exempelvis förtydliga hur långt regionernas samordningsansvar sträcker sig. Ingår det att erbjuda andra aktörer utbildning om de regler som gäller för tolktjänsten. Vidare behöver utredningen förtydliga hur region som kommer överens om att utföra tolktjänst åt arbetsgivare och myndigheter ska prioritera tolkanvändare från andra regioner som är i behov av vardagstolkningstjänst i deras region.

Ledning av verksamheten och avtalssamverkan 7.7

Utredningens förslag: I lagen ska även anges att ledningen av regionens tolktjänst ska utövas av en eller flera nämnder. För en sådan nämnd och för gemensam nämnd ska bestämmelserna i kommunallagen gälla.

Det ska framgå av lagen att en region med bibehållet huvudmannskap får sluta avtal med en juridisk person eller enskild individ om att utföra uppgifter enligt denna lag. I lagen ska även framgå att bestämmelsen i kommunallagen om avtalssamverkan är tillämplig för tolktjänsten.

Utredningens bedömning: Bestämmelsen i kommunallagen om avtalssamverkan är väl lämpad för regionens tolktjänst.

Regionens tolktjänstverksamhet innefattar inte någon myndighetsutövning.

Region Skåne ser positivt på förslaget om ledning av regionens tolktjänst.

Regionen ska få möjlighet att inrätta ett valfrihetssystem för tolktjänster 7.8

Utredningens förslag: I lagen ska det införas en bestämmelse som innebär att regionen får besluta att tillhandahålla valfrihetssystem för utförande av tolktjänster åt döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Det ska även anges i lagen att regionen i sådant fall ska tillämpa lagen om valfrihetssystem.

Utredningens bedömning: De principer som lagen om valfrihetssystem vilar på passar väl för regionens tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Region Skåne ser positivt på möjligheten att inrätta ett valfrihetssystem för tolktjänster.

Om klagomålshantering och tillsyn 7.9

Utredningens förslag: I den nya lagen ska det införas en bestämmelse som anger att regionen har en skyldighet att ta emot klagomål och synpunkter på den egna verksamheten från döva, hörselskadade och personer med dövblindhet och deras närstående och att klagomålen snarast och på lämpligt sätt ska besvaras. Det ska även finnas en bestämmelse som anger att regionen ska ge den som klagat en förklaring till vad som har inträffat, och i förekommande fall, en beskrivning av vilka åtgärder som regionen avser att vidta för att en liknande händelse inte ska inträffa igen.

Utredningens bedömning: Det finns inte behov av ytterligare tillsyn över verksamheten, utöver den som finns i dag genom Riksdagens ombudsmän och Justitiekanslern generellt, Kammarkollegiet såvitt avser auktoriserade tolkar och patientnämnderna respektive Inspektionen för vård och omsorg såvitt avser tolktjänst inom hälso- och sjukvården, tandvården etc. Utifrån att tolktjänsten är en samhällsservice för kommunikation är det mer ändamålsenligt att verksamheten

följs upp samlat inom ramen för en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor (se kapitel 14).

Skälen för utredningens förslag och bedömning

Regionens tolktjänstverksamhet omfattas i dag av regler om klagomålshantering

Enligt nuvarande regelverk omfattas tolktjänstverksamheten av bestämmelserna i patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL, i tillämpliga delar. I PSL anges nämligen att med hälso- och sjukvård avses i denna lag verksamhet som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen, HSL, vilket tolktjänsten gör. I PSL finns sedan den 1 januari 2018 bestämmelser om klagomålshantering (3 kap. 8 a och 8 b §§).⁷⁶ Även sedan tidigare har det funnit krav på vårdgivare att ha en organiserad klagomålshantering enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Inkomna rapporter, klagomål och synpunkter ska enligt föreskrifterna sammanställas och analyseras för att vårdgivaren ska kunna se mönster eller trender som indikerar brister i verksamhetens kvalitet. Kraven på att ha en klagomålshantering omfattar, såvitt utredningen kan bedöma, således även tolktjänstverksamheten enligt nu gällande regelverk.

Region Skåne ser positivt på förslaget att regionerna ska ha en skyldighet att ta emot och hantera klagomål gällande regionens tolkverksamhet. Region Skåne vill att utredningen förtydligar om tolkanvändare fortsatt kan vända sig till patientnämnden gällande tolkning som inte berör hälso- och sjukvården utan, till exempel tolkning av fritidsuppgifter. Region Skåne är också positiv till att tolkanvändare kan vända sig direkt till tolkverksamheten med klagomål då vi anser att detta gynnar utvecklingen av tolkverksamheten. Region Skåne vill att utredningen förtydligar om det ska finnas en granskningsnämnd som följer upp hur tolkverksamheten följer upp klagomål som inkommer.

Upplysningsbestämmelse om sekretess ska införas 7.10.1

Utredningens förslag: I den nya lagen ska det införas en bestämmelse som uppger om att regionen inte får lämna ut uppgifter som omfattas av sekretess eller tystnadsplikt.

Utredningens bedömning: I och med den nya lagen bör det inte införas nya bestämmelser om sekretess för tolktjänstens administrativa verksamhet eftersom det inte regelmässigt hanteras några typiskt sett skyddsvärda uppgifter där och de befintliga bestämmelserna om sekretess tillgodoser de behov som finns.

I och med den nya lagen bör det inte heller införas nya bestämmelser om tystnadsplikt för tolkar eftersom sådana bestämmelser bör vara generella och omfatta alla sorters yrkesverksamma tolkar och inte bara teckenspråks-, dövblind-, och skrivtolkar. Nuvarande ordning där tystnadsplikten för de tolkar som inte omfattas av lagstadgad tystnadsplikt kan säkerställas genom avtal kan accepteras under en övergångstid men frågan bör på sikt ses över. Eftersom riksdagen har gett regeringen till känna att regelverket för tystnadsplikt för tolkar ska ses

över och frågan bereds vid Regeringskansliet stannar utredningen vid att konstatera att frågan är viktig och att den bör följas upp.

Region Skåne ställer sig frågande till om utredningens bedömning är tillräcklig. Inom tolkverksamheten hanteras uppgifter som är känsliga för den enskilde som har hörselnedsättning, dövblindhet eller som är döva.

Inga behov av att reglera behandlingen av personuppgifter i nya lagen 7.11

Utredningens bedömning: Den nya lagen om tolktjänst bedöms inte medföra behov av reglering av behandling av personuppgifter.

En region är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som sker med stöd av lagen om tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Region Skåne vill att utredningen förtydligar varför ny lagstiftning inte bedöms medföra behov av reglering av behandling av personuppgifter.

Statsbidraget till regionerna ska räknas upp 7.12

Utredningens förslag: Statsbidraget till regionerna för tolktjänst för vardags-tolkning ska från och med år 2024 höjas med 41 070 000 kronor, från 74 350 000 kronor till 115 420 000 kronor. Statsbidraget ska alltså vara riktat till regionens tolktjänstverksamhet för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet och fördelas utifrån den fördelningsmodell som infördes 2008.

Fördelningen av statsbidraget ska senast år 2028 ses över av den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor för att bedöma om det finns behov av att öka träffsäkerheten utifrån regionernas olika förutsättningar att tillhandahålla tolktjänst och för att stimulera regiongemensam utveckling och samverkan samt ökad kostnadseffektivitet avseende regionernas ansvar för tolktjänst.

Region Skåne ser positivt på uppräknningen av statsbidraget, men anser att fördelningen av detta ska ses över så snart om möjligt.

En ny insats om bidrag till tolk för döva hörselskadade och personer med dövblindhet 8.2

Utredningens förslag: Det allmännas stöd till tolk i arbetslivet ska samlas hos Arbetsförmedlingen inom ramen för en särskild insats om bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Insatsen innebär att Arbetsförmedlingen får lämna ekonomiskt bidrag för kostnader för tolk åt döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som behöver tolkstöd för att stärka sina möjligheter att få eller behålla ett arbete eller att utvecklas i sitt arbete som anställd, företagare eller fri yrkesutövare. Bidrag får lämnas till arbetsgivaren eller den som har kostnader för tolk med högst 10 pris-

basbelopp per person och år. Vid deltidsarbete ska bidraget minska i förhållande till arbetstiden. Med prisbasbelopp avses prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Insatsen ska regleras i förordningen om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Nuvarande bestämmelse som avser ekonomiskt bidrag för kostnader för tolk åt personer med hörselnedsättning som tar del av en utbildning som anställd med högst 150 000 kronor per år ska upphöra att gälla. Även bestämmelsen om att bidrag inte får lämnas för insatser som en region ska svara för ska upphöra att gälla.

Region Skåne ser positivt på förslaget då det förtydligar arbetsförmedlingens ansvar för arbetslivstolkning. Region Skåne förväntar sig att förslaget ska minska risken för att tolkanvändare kommer i kläm på grund av att ansvaret för tolktjänst mellan arbetsgivare och region är oklart så som det stödet är organiserat idag.

Översyn om ett samlat tolkstöd i utbildning för vuxna 9.3

Utredningens förslag: Förutsättningarna för att samla resurserna för tolkstöd i utbildning för vuxna ska ses över i särskild ordning. I översynen ska ingå att närmare analysera omfattningen av tolk-behoven i utbildning för vuxna och mot bakgrund av den analysen föreslå hur en samlad resurs för tolkstöd i utbildning för vuxna kan regleras, organiseras och finansieras. Syftet med att samla resurserna för tolkstöd är att säkerställa tillgången till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet inom samtliga utbildningar för vuxna. Utgångspunkten för en sådan samlad resurs är den enskildes behov av utbildning och möjlighet till ett livs-långt lärande på lika villkor som andra.

Utredningens bedömning: För att säkerställa att insatsen bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet uppfyller sitt ändamål bör den följas upp och utvärderas av Arbetsförmedlingen tre år efter dess införande.

Region Skåne ser positivt på att utredningen föreslår en översyn om ett samlat tolkstöd i utbildning för vuxna. Region Skåne vill framhålla att det finns ett behov av att utredningen förtydligar vad som ska betraktas som vuxenutbildning och vad som ska betraktas som kurs för fritidsintresse, exempelvis vissa utbildningar inom utbildningsförbunden, och föreningsutbildningar. Region Skåne vill också att det förtydligas vem som ansvarar för tolktjänst rörande privat utbildning som den enskilde bekostar själv.

Den obokade distanstolkningen med teckenspråkstolk ska långsiktigt säkerställas 10.2

Utredningens förslag: Det ska på lämpligt sätt i Post- och tele-styrelsens förordning med instruktion eller i annat lämpligt styrdokument framgå att obokad distanstolkning med teckenspråkstolk i Bildtelefoni.net är en del av Post- och

telestyrelsens uppdrag och medel för tjänstens långsiktiga finansiering ska säkerställas.

Region Skåne ser positivt på förslaget att den obokade distanstolkningen med teckenspråk säkerställs.

Det kan även finnas behov av obokad distanstolkningen med skrivtolk 10.3

Utredningens förslag: Post- och telestyrelsen ska analysera behovet av en obokad distanstolkningsfunktion med skrivtolk och möjligheterna att tillhandahålla en sådan funktion på nationell nivå. I uppdraget ingår att göra en konsekvensbeskrivning och kostnadsberäkning samt att lämna förslag på hur en sådan funktion på lämpligt sätt kan utföras, regleras och finansieras.

Region Skåne ser positivt på utredningens förslag att analysera behovet av en obokad distanstolkningsfunktion för skrivtolkning.

Förutsättningar för fördjupad samverkan mellan regioner om distanstolkning 10.4

Utredningens förslag: Den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor ska i samråd med Post- och telestyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner, intresserade regioner samt Inera göra en förstudie om hur utvecklingen av en regiongemensam distanstolkningsfunktion kan organiseras, regleras och finansieras. Förstudien ska belysa de tekniska, ekonomiska, juridiska och praktiska förutsättningarna för att utveckla en gemensam funktion för regional distanstolkning. Förstudien ska även beskriva en implementeringsprocess och hur tjänsten långsiktigt kan finansieras.

Utredningens bedömning: Att tillhandahålla en tillgänglig, säker och effektiv distanstolkning med hög teknisk och innehållsmässig kvalitet är resurskrävande och tekniskt utmanande för enskilda regioner. Att utveckla en distanstolkningsfunktion som flera regioner kan använda sig av är därför både ändamålsenligt och kostnadseffektivt. Statens roll bör vara att stimulera utvecklingen av en sådan funktion. Utvecklingsarbetet bör ske i flera steg och innefatta en förstudie samt en process för implementering och finansiering.

Region Skåne ser positivt på förslaget om en förstudie gällande en regiongemensam distanstolkningstjänst och att staten bör stimulera utvecklingen av denna. Region Skåne kan inte ge ett fullgott svar innan förstudien är klar och presenterad.

Insatser för att stärka och främja språk teknologisk utveckling och innovation 11.2

Utredningens förslag: Institutet för språk och folkminnen ska i samarbete med Stockholms universitet öka genomförandetakten i att kartlägga, systematisera och dokumentera det svenska teckenspråket för att tillgängliggöra språket som

data. Arbetet ska ske i samråd med berörda intresseorganisationer och andra berörda aktörer.

Verket för innovationssystem ska under en femårsperiod leda och samordna befintliga och tillkommande aktörer inom området språkteknologi. Arbetet ska främja utveckling och innovation av satsningar som särskilt främjar användningen av språkteknologi och artificiell intelligens för att öka delaktigheten i samhället för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet samt personer med andra kommunikativa utmaningar.

Den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor ska i samarbete med Institutet för språk och folkminnen löpande följa detta arbete.

Region Skåne ser positivt på förslaget om att främja språkteknologisk utveckling och innovation men vill framhålla att det är viktigt att denna utveckling inte sker på bekostnad av en översyn av tolkbehovet idag.

Förnyad analys av behoven av tolkar 12.2

Utredningens förslag: Det framtida behovet av teckenspråks- och dövblindtolkar samt skrivtolkar ska följas upp av lämplig myndighet inom en femårsperiod. Uppföljningen innefattar även behoven av döva teckenspråkstolkare och tolklärare. Uppföljningen ska innefatta en analys av hur befintliga utbildningar tillgodoser dessa behov och vilka eventuella förändringar som krävs för att säkerställa en stark och kompetent tolkprofession. Uppföljningen ska även innefatta frågan om tolkutbildningarnas finansiering.

Utredningens bedömning: Den kvalitetsgranskning som görs av Myndigheten för yrkeshögskolan av utbildningarna till teckenspråks- och dövblindtolk samt skrivtolk vid folkhögskola visar att det pågår ett utvecklingsarbete kring frågan om rekrytering till och genomströmning av studerande och att utbildningarna håller hög kvalitet. Det är ännu för tidigt för att utvärdera resultaten av kvalitetsgranskningen. Vidare genomfördes för några år sedan en organisatorisk förändring som innebar en minskning av antalet folkhögskolor som erbjuder utbildning till teckenspråks- och dövblindtolk. Effekterna av den organisatoriska förändringen bör inväntas. Ytterligare ett skäl till att avvakta en uppföljning är att det ännu inte har beslutats om kandidatprogrammet vid Stockholms universitet i teckenspråk och tolkning ska bli en yrkesexamen.

Region Skåne ser positivt på förslaget om att analysera och följa upp det framtida behovet av teckenspråkstolkare, dövblindtolkar och skrivtolkar. Region Skåne invänder mot att invänta utredningens förslag då Region Skånes tolkverksamhet ser effekterna av tidigare genomförda förändringar av tolkutbildningen redan idag. Region Skåne ser ett stort behov av en skyndsam plan över hur tolkutbildningen av teckenspråks-, dövblind- och skrivtolkar ska organiseras och var utbildningarna placeras nationellt.

En plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning och kompetensutveckling av tolkar 12.3

Utredningens förslag: Den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor ska i samverkan med berörda utbildningsanordnare och arbetsgivare samt företrädare för tolkprofessionen och berörda intresseorganisationer utveckla och sammanställa en plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning och kompetensutveckling för teckenspråks-, dövblind- och skrivtolkar samt föreslå hur sådan fortbildning och kompetensutveckling kan finansieras.

Region Skåne ser positivt på förslaget att den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor får i uppdrag att utveckla och sammanställa en plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning av teckenspråks-, dövblind och skrivtolkar och att detta arbete ska bedrivas i samverkan med berörda parter.

Behov av enhetliga förfaranden och regleringar för tolkar i talade språk och teckenspråkstolkar 12.4

Utredningens förslag: En översyn ska göras för att säkerställa att administrativa förfaranden och regleringar för teckenspråks-, dövblind- och skrivtolkar respektive tolkar i talade språk så långt som möjligt är enhetliga.

Utredningens bedömning: När det är ändamålsenligt bör administrativa förfaranden och regleringar för teckenspråks-, dövblind- och skrivtolkar vara desamma som för tolkar i talade språk.

Region Skåne anser att utredningen måste förtydliga konsekvenserna av förslaget innan vi kan ta ställning till det. Exempelvis, innebär förslaget att regionernas tolkverksamhet kan eller ska tolka mellan andra språk än vad som regleras i dagens lagstiftning, till exempel mellan internationellt teckenspråk och svenskt tal?

Ökad kunskap om barns och ungas erfarenheter och behov av tolktjänst 13.2.1

Utredningens förslag: Den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor ska i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten göra en fördjupad analys av barns och ungas behov och erfarenheter av tolk i förenings- och kulturliv, lek samt i fritidsaktiviteter. Analysen ska göras efter samråd med berörda intresseorganisationer, innefattande barn- och ungdomsorganisationer och föräldraorganisationer, samt med Svenska Dövidrotts-förbundet. Mot bakgrund av analysen ska ett kunskapsunderlag tas fram och vid behov ska förslag på åtgärder lämnas för att stärka barnperspektivet i tolktjänstverksamheten.

Region Skåne ser positivt på utredningens förslag men anser att regionernas tolkverksamhet ska involveras i analysarbetet. Regionernas tolkverksamhet har stor kunskap om och lång erfarenhet av hur barn använder tolk.

En nationell funktion för samordning av tolktjänster ska inrättas 14.2

Utredningens förslag: En nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor för döva, hörselskadade och personer med döv-blindhet inrättas. Uppgiften för den nationella funktionen ska vara att tillhandahålla information samt sammanställa statistik och annan data för en samlad nationell uppföljning av tolktjänsten och dess målgrupp samt vid behov samordna utvecklingsinsatser som rör tolktjänsten och dess målgrupp. I uppgiften ingår även att i övrigt samordna eller hantera frågor som rör tolktjänst och som inte har en naturlig hemvist hos någon annan aktör, såsom att samordna en plan för en strategisk kompetensutveckling av tolkar, att upphandla tolkservice för förtroendevalda i vissa organisationer samt att betala ut statsbidrag till regionerna för tolktjänst. I uppgiften ska även ingå att ta fram ett nationellt system för uppföljning av tolktjänsten samt vid behov föreslå nödvändiga författningsändringar för ett sådant system. Arbetet ska ske i samråd med regioner och berörda intresseorganisationer samt andra berörda aktörer.

Den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor ska senast år 2028 följa upp åtgärderna i handlingsplanen för en långsiktig utveckling av tolktjänsten.

Region Skåne ser positivt på inrättandet av en nationell funktion för samordning av tolktjänster för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som kan stötta regionerna. Region Skåne vill framhålla vikten av att arbetet sker i samråd med regionerna då dessa har stor erfarenhet och kunskap om tolktjänst. Region Skåne är en av de största utförarna av vardagstolkning för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet i landet.

Huvudmannaskap för en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor 14.3

Utredningens bedömning: Tolktjänsten fyller en viktig funktion för att döva, hörselskadade och personer med dövblindhet ska kunna delta i samhällslivet och kommunicera på lika villkor som andra. Tolktjänsten är både en språkpolitisk och funktionshinderspolitisk fråga. Det finns flera skäl som talar för att Myndigheten för delaktighet, som är en kunskapsmyndighet inom funktionshinderområdet, är lämplig att inneha uppgiften som en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor. De närmare förutsättningarna för och konsekvenserna av att inordna en sådan funktion i Myndigheten för delaktighet bör dock närmare analyseras.

Region Skåne ser positivt på förslaget om huvudmannaskap för en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor. Region Skåne önskar att utredningen förtydligar varför de anser att Myndigheten för delaktighet är bäst lämpad att inneha uppgiften och om utredningen också har övervägt andra alternativ för ett sådant huvudmannaskap.

Konsekvenser för regionerna 15.6

Förslaget om att regionens ansvar för tolktjänst för vardagstolkning ska regleras i en särskild lag (kapitel 7) syftar till att förtydliga och förstärka det ansvar som regionen har enligt 8 kap. 7 § första stycket 3 hälso- och sjukvårdslagen, HSL. Även med den nya lagen ska ledningen över verksamheten utövas av en nämnd, i enlighet med bestämmelserna om nämnder i kommunallagen (2017:725). Den nya lagens bestämmelse om tolktjänst för vardagstolkning är, liksom nuvarande bestämmelse i HSL, utformad som en skyldighet för regionen och inte som en rättighet för den enskilde. Det innebär att regionen på samma sätt som i dag kan anpassa verksamheten utifrån förutsättningarna inom den egna regionen. Samtidigt innebär de uttryckliga kraven på verksamheten som föreslås en ökad tydlighet i förhållande till nuvarande förhållanden där de allmänna bestämmelserna om hälso- och sjukvårdsverksamhet tillämpas i olika utsträckning.

Region Skåne anser att utredningen brister i att förklara hur tolktjänst för vardagstolkning för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet förbättras av att regleras i annan lagstiftning än HSL. Region Skåne vill fråga utredningen om de har sett och utrett andra konsekvenser än de administrativa och ekonomiska som presenteras i handlingsplanen.

Administrativa konsekvenser 15.6.1

Förslagen i kapitel 7 kan förväntas få delvis olika administrativa konsekvenser för regionerna.

När det gäller förslaget om att begreppet vardagstolkning ska förändras och förtydligas (avsnitt 7.4) kan det förväntas leda till mindre administration för tolkcentralerna eftersom arbetslivstolkning inte längre ska ingå i vardagstolkning och det tydliggörs vilka myndighetsbesök som inte är vardagstolkning. Att det görs förändringar och förtydliganden på dessa områden kan förväntas minska tolkcentralernas administrativa börda eftersom de har lyfts fram som de mest problematiska områdena när det kommer till administration kring tolkbokningar kopplat till gränsdragningsproblem.

Förslaget om samordning av övrig tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (avsnitt 7.5) kan däremot förväntas leda till viss ökad administration för tolkcentralerna eftersom de får ett uttryckligt uppdrag att hjälpa och stödja enskilda tolkanvändare med deras tolkbehov, dvs. även när andra aktörer är ekonomiskt ansvariga för tolkningen. Dock är ju gränsdragningsarna tydligare med utredningens förslag, vilket förbättrar förutsättningarna för uppdraget jämfört med om nuvarande förhållanden kring ansvaret för tolktjänst skulle kvarstå. Det ska dock understrykas att tolkcentralerna i egenskap av förvaltningsmyndigheter redan i dag har en tämligen långtgående serviceskyldighet enligt förvaltningslagens bestämmelser och att många tolkcentraler redan i dag tar ett stort ansvar i detta hänseende.

När det gäller konsekvenser för regionen i egenskap av vårdgivare hänvisas till avsnitt 15.9.2.

Region Skåne delar utredningens uppfattning om att förslaget om att arbetslivstolkning inte längre ska ingå i vardagstolkning leder till minskad administration för regionernas tolkverksamhet.

Region Skåne anser att det inte går att ta ställning till förslaget om samordningsansvar, då utredningen brister i att förtydliga hur långt ansvaret sträcker sig. De administrativa kostnaderna för ett utökat samordningsansvar är svåra att överblicka då motsvarande ansvar inte finns idag. Ett utökat ansvar innebär att fler personal måste anställas och eventuellt också nya lokaler. Region Skåne vill att utredningen svarar på om det är staten eller regionen som ska finansiera en utökad samordning.

Den kommunala självstyrelsen 15.6.2

Den kommunala självstyrelsen innebär att det ska finnas en självständig och, inom vissa ramar, fri bestämmanderätt för kommuner och regioner. Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den.

Utredningen bedömer att förslaget om att viss ledsagning ska ingå i tolktjänst för vardagstolkning för personer med dövblindhet (avsnitt 7.4.2) innebär ett nytt åliggande för regionerna och därmed en inskränkning i deras självstyrelse. Utredningen bedömer dock att det rör sig om en begränsad inskränkning. Ändamålet med förslaget är att regionerna ska få ett visst utökat ansvar för ledsagning för personer med dövblindhet i syfte att dessa personer ska få en mer samordnad och ändamålsenlig tolktjänst. Samtidigt är syftet att tydliggöra gränsdragningen mellan regioner och kommuner och att undvika onödig dubbelbemanning. Med hänsyn till de negativa effekter som den nuvarande ordningen kan innebära för både enskilda och verksamheterna får den begränsade inskränkningen som serviceskyldigheten innebär anses vara proportionerlig.

Utredningen bedömer att förslaget om samordning av övrig tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (avsnitt 7.5), i den del det avser serviceskyldigheten, också innebär ett nytt åliggande för regionerna och därmed en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Utredningen bedömer dock att det rör sig om en begränsad inskränkning. Ändamålet med förslaget är att regionerna ska få en utökad serviceskyldighet gentemot döva, hörselskadade och personer med dövblindhet i syfte att de ska få en mer samordnad och förutsägbar tolktjänst. Med hänsyn till de negativa effekter som det splittrade ansvaret för tolktjänst har för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet får den inskränkning som förslaget medför anses vara proportionerlig.

Utredningen kan inte se att några av de övriga förslagen innebär någon påvisbar inskränkning av den kommunala självstyrelsen för regionerna.

Region Skåne anser att förslaget om ledsagning behöver förtydligas ytterligare. Tolkanvändares problem att få ledsagning i samband med dövblindtolkning

kommer även med utredningens förslag i många fall kvarstå och tolkanvändaren kommer att vara fortsatt beroende av två huvudmän.

Region Skåne avstyrker förslaget om regionernas samordningsansvar. Region Skåne är positiva till att utredningen belyser behovet av samordning av tolktjänsten men anser att förslaget måste förtydligas innan det går att ta ställning till det. Förslaget har stor påverkan på Region Skånes tolkverksamhet.

Ekonomiska konsekvenser 15.6.3

Att det införs en ny lag om tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (kapitel 7) bedöms endast få begränsade ekonomiska konsekvenser för regionerna eftersom det i stor utsträckning finns motsvarande krav i dag. Av de skäl som redogörs för i avsnitt 7.12 föreslår utredningen att statsbidraget till regionerna räknas upp med 41 070 000 kronor från 2024 (se tabell 15.1). Statsbidraget ska tills vidare, på samma sätt som i dag, utges utifrån den fördelningsnyckel som infördes 2008 och som tar sikte på regionernas faktiska kostnader för tolktjänsten. Utredningen ser dessutom att det mot bakgrund av föreslagna förändringar och regionernas förutsättningar kan finnas skäl att efter en tid se över statsbidragets fördelning (se avsnitt 7.12).

Eftersom den föreslagna lagen innebär att begreppet vardagstolkning förändras och förtydligas bedöms förslaget öka tydligheten kring vad som ingår i regionens ansvar för vardagstolkning och därmed minska gränsdragningsproblemen om bland annat betalningsansvar i förhållande till andra huvudmän och aktörer. En ökad tydlighet bör enligt utredningen bidra till en mer kostnadseffektiv och förutsägbar tolktjänst, vilket kan förväntas leda till minskade kostnader för regionerna.

Den materiella förändringen av begreppet vardagstolkning – att arbetslivstolkning tas bort och att ansvaret för myndighetstolkning förtydligas – bedöms innebära att regionen får ett mer begränsat ansvar för vardagstolkning än vad som gäller i dag. Det borde i sig också innebära en kostnadsminskning för regionen. Utredningen har gjort bedömningen att regionernas avsätter cirka 50 000 000 kronor för tolktjänst i arbetslivet (se avsnitt 8.2.4).

Utredningen lämnar även ett förslag om att regionen ska utgöra navet för all tolktjänst för målgruppen döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (avsnitt 7.5) genom att man alltid ska kunna vända sig till sin tolkcentral för att få hjälp med samordning av sin tolktjänst, dvs. även när det inte rör vardagstolkning. Förslaget innebär ett utökat ansvar för regionen och bedöms innebära ökade kostnader då fler personer bedöms behövas i det administrativa arbetet. Utredningen bedömer att förslaget medför ökade kostnader motsvarande i genomsnitt cirka två årsarbetskrafter per region eller totalt cirka 42 000 000 kronor (se tabell 15.1). Utredningens förslag om att regionen i sådana situationer får erbjuda tolktjänst mot betalning av den aktör som bekostar tolkningen bedöms inte innebära några kostnader för regionen eftersom regionen får ta ut ersättning för tjänsten motsvarande kostnaden för densamma.

Även förslaget om att regionen ska få ansvar för viss ledsagning i anslutning till tolktillfället för personer med dövblindhet (avsnitt 7.4.2) innebär ett utökat åtagande för regionen. Förslaget avser endast vardagstolkning och bedöms medföra en ökad kostnad för regionerna.

Eftersom det saknas statistik kring användningen av ledsagning i anslutning till vardagstolkning baseras utredningens uppskattning av kostnaderna på uppgifter från Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), se avsnitt 5.5. Enligt FSDB använder mellan 250 och 500 personer med dövblindhet tolk alltifrån någon enstaka gång till mer regelbundet. FSDB uppskattar att mellan 25 och 50 personer av dessa använder tolk mellan två och tio gånger per vecka. Uppgifter saknas kring hur användningen är fördelad samt i vilken grad det i dessa timmar även innefattas ledsagning. Utredningens bedömning är dock att det är relativt få som använder ledsagning tio gånger per vecka och relativt fler som använder ledsagning mer sällan. Utredningens uppskattning kring tillkommande kostnader av förslaget för regionerna baseras därför på följande antaganden. För det första görs antagandet att 30 personer i genomsnitt använder ledsagning fem gånger per vecka samt att 300 personer i genomsnitt använder ledsagning två gånger per månad vilket summerar till totalt 15 000 gånger per år. För det andra antas att en tredjedel av dessa tillfällen redan inbegriper att ledsagning erbjuds av regionerna och att deras ansvar således endast kan antas öka med cirka 10 000 tillfällen. Vid ett antagande om att varje tillfälle i genomsnitt medför en timmes ledsagning och med ett antagande om en timkostnad på 1 000 kronor är uppskattningen att förslaget medför 10 000 000 kronor i ökad kostnad för regionerna. På grund av osäkerheten i beräkningsunderlaget redovisas i avsnitt 15.10 känslighetsberäkningar av kostnaderna baserat på antaganden om högre respektive lägre antal användare.

Förslaget om att regionen ska få möjlighet att inrätta valfrihetssystem för tolktjänster (avsnitt 7.8) bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för regionen. Inte heller övriga förslag bedöms medföra några ekonomiska konsekvenser för regionerna.

I tabellen nedan redogörs för förslagets effekter på regionernas kostnader.

Region Skåne delar inte uppfattningen att regionernas kostnad för tolktjänst minskar genom att arbetslivstolkning inte längre ska ingå i vardagstolkning. (se rubrik "Tolktjänst för vardagstolkning 7.4") Förslaget om ett utökat samordningsansvar för regionerna kommer däremot att öka kostnaderna för Region Skånes tolkverksamhet. Det finns ingen motsvarande ansvar idag, vilket innebär att det inte går att bedöma omfattningen av ett sådant ansvar och dess ekonomiska konsekvenser. Förslaget kräver flera förtydliganden innan Region Skåne kan ta ställning till det.

Region Skånes hållningssätt är att ledsagning enbart ingår på den plats där tolkuppdraget utförs och anser att detta bör förtydligas i utredningens beskrivning.

Region Skåne kan inte fullt ut bedöma de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag om att införa ett valfrihetssystem, då förslaget är ofullständigt och behöver förtydligas.

Per Einarsson
Ordförande

Katarina Hartman
Förvaltningschef